

Undervisningsutveckling som kollaborativ process

En professionalisering av hela kollegiet

Åsa Hirsh
Asa.hirsh@gu.se

*I denna workshop tar jag utgångspunkten att
lärares kollaborativa och systematiska analys av
undervisning är vägen till ökat lärande för
elever/barn.*

*Jag gör avstamp i syn på lärande och skolans
uppdrag, samt ett par av senare års reformer i
skolan – och exemplifierar hur beprövad
erfarenhet kan åstadkommas lokalt...*

*...och jag hoppas på dialog om hur man som
skolledare/förskolechef kan organisera för
kollaborativt arbete där lärare granskar och
(om)prövar (klassrums)praktiker!*

”Professionalitet – skolans viktigaste fråga”

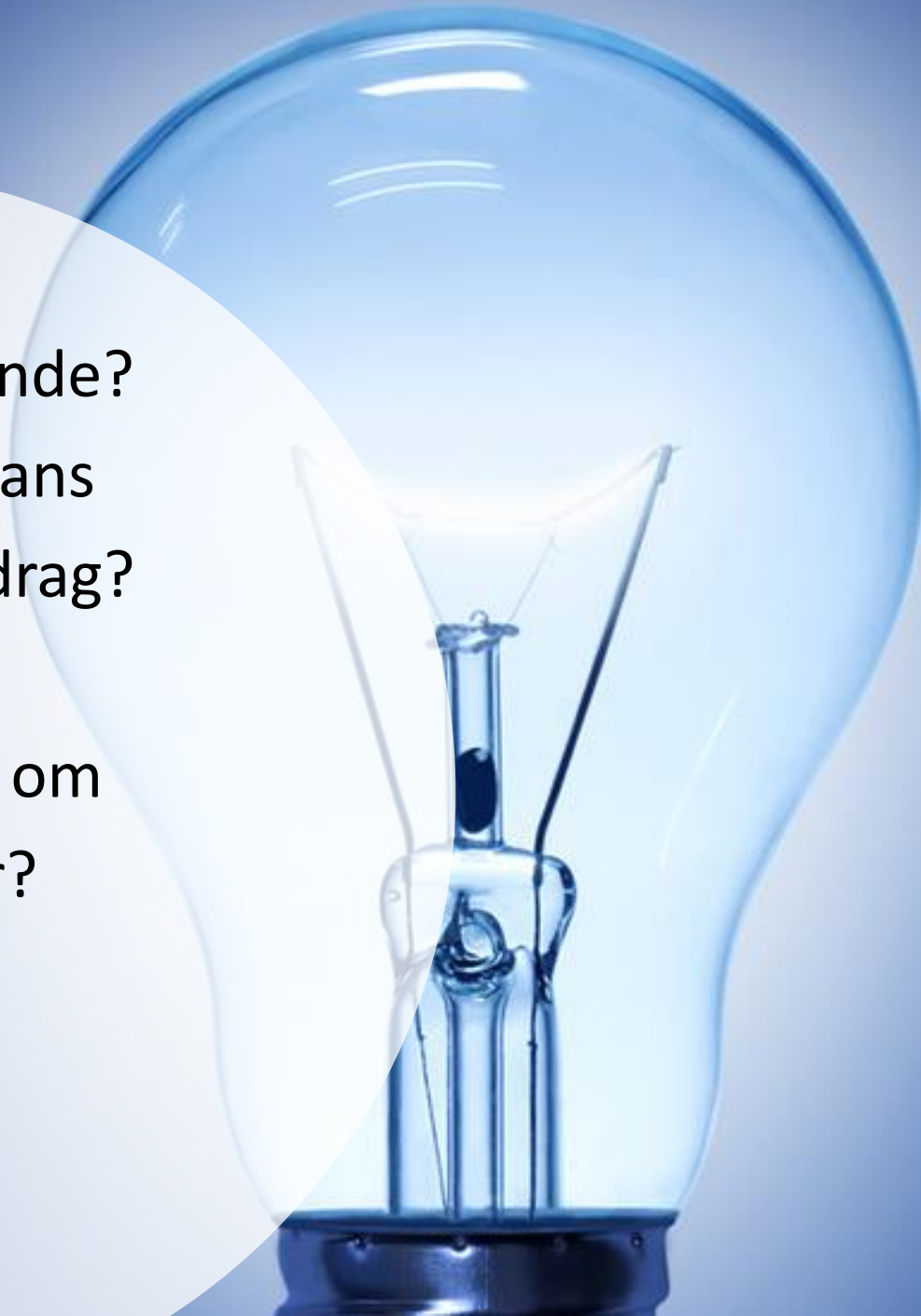
- ✓ *Vad är professionalitet i skolan?*
- ✓ *Vad menar vi när vi säger att ”det är dags att låta professionen ta plats”..?*

*... att bygga på det som finns
och sluta spana efter det gröna
gräset på andra sidan...*

- Hur förstår vi lärande?
- Hur förstår vi skolans
och lärarens uppdrag?

... och hur TALAR vi om
dessa företeelser?

Skolan är en
plats för
lärande!

Men... det är det
ju inte bara
skolan som är...

Skolan är en plats för
undervisning och
lärande

Skolan är en del av ett
formellt
utbildningssystem, där
poängen inte är lärande
hur som helst eller vilket
som helst,

utan lärande av
något specifikt, som
någon specifik
organiserar och
möjliggör, i specifika
syften

Undervisning

- Målstyrda processer som under lärares ledning syftar till inhämtande av kunskap och värden
- Det finns en intention/en avsikt – som är uttryckt i kunskapsmål och värdemål

Linda Darling Hammond om skolans och lärarens uppdrag...

“Numera förväntas skolor inte bara erbjuda utbildning utan också säkerställa lärande.

Lärare förväntas inte bara ‘täcka läroplanen’ utan också bygga broar mellan elevers individuella behov och arbetet med att uppnå utmanande lärandemål [...].

Detta kräver att lärare förstår sina elever och deras lärande på ett lika djupt plan som de förstår sina ämnen, och att skolor organiserar sig så att de stödjer djupare lärande hos både elever och lärare”.

(The quiet revolution, 1996, s. 5)

Ett sätt att se på lärande (i skolan/förskolan)...

- Lärande är inte något som sker enbart inne i någons huvud
- Överföringsmetaforen är problematisk
- Lärande sker i interaktionen mellan lärare och elever/barn, i en undervisningsmiljö som är ordnad på ett visst sätt. Sättet att organisera undervisningen spelar roll för elevernas/barnens möjligheter att lära.

Något hos eleven
upplevs som
problematiskt –
exempelvis att tillräcklig
förståelse saknas

Eleven får feedback som
handlar om hur hen
behöver förändra(s) för
att prestera bättre

**Men tänk om
problematiken inte
ligger enbart hos
eleven?**

Det har hänt några viktiga saker i skolsverige de senaste åren...

- Ett antal “lyft-satsningar” som har något gemensamt
- En ny skrivelse i skollagen om beprövad erfarenhet
- Förstelärarreformen – om lärare som ledare av skolutvecklande processer
- Skolkommissionens betänkande

Beprövad erfarenhet – vad är det?

- Erfarenheter som är dokumenterade, delade och prövade i ett kollegialt sammanhang
- Det räcker inte att lärarlaget “sitter ner och diskuterar allmänt eller förlitar sig på egna erfarenheter” – i stället fordras att man kan formulera och undersöka problemområden, beskriva metoden för sina undersökningar, dokumentera och kritiskt granska resultaten
- Ligger nära det vetenskapliga arbetssättet

Det är ingenting man bara gör
i en handvändning...

Är dagens skola organiserad för att
åstadkomma beprövad erfarenhet..?

Hur har ni tagit er an detta?

A group of 3D stick figures holding hands in a circle, with one figure in the center having its arms raised.

Varför kom förstelärarreformen?

*” För att säkra en hög kvalitet på lärarna måste
läraryrket göras mer attraktivt, så att eleverna
får en förbättrad undervisning och därmed
ökade förutsättningar att nå de nationella
målen och goda resultat. Lärares kompetens
och potential måste på ett bättre sätt än i dag
tas till vara och uppmuntras.”*

A group of 3D stick figures holding hands in a circle, with one figure in the center having its arms raised.

Varför kom förstelärarreformen?

"Undervisningen under 1990-talet och framåt har karaktäriserats av att eleverna i stor utsträckning arbetat på egen hand och utan aktivt lärarstöd. Det är en av förklaringarna till elevernas försämrade resultat i den svenska skolan /.../ Lärare måste ges möjligheter att utveckla sin professionalism och gå vidare i karriären."

A group of 3D stick figures holding hands in a circle, with one figure in the center having arms raised.

Varför kom förstelärarreformen?

”Det ska skapas så goda förutsättningar som möjligt för de bästa lärarna att göra karriär samtidigt som de även fortsättningsvis i allt väsentligt ska ägna sig åt undervisning och uppgifter som är en förutsättning för att bedriva en undervisning av god kvalitet.”

England

- Två utvecklingssteg för särskilt yrkesskickliga lärare:
 - ✓ Excellent Teachers (ET)
 - ✓ Advanced Skills Teachers (AST)
- Nationellt uppsatta kriterier, utomstående bedömare
- Stödja andra lärare genom mentorskap och genom att sprida goda exempel. AST även utanför den egna skolan

Nya Zeeland

- Specialist classroom teachers (SCTs)
- Nationella kriterier
- En SCTs huvudsakliga roll består i att stödja andra lärare i att utveckla och förbättra sin yrkesutövning, leda professionellt lärande på skolan och utveckla undervisningsmetoder som leder till förbättrade elevresultat.
- Ges möjlighet till fortbildande kurser på universitetet

Skottland

- Chartered teachers (CTs)
- Nationella kriterier
- Krävs att läraren går ett särskilt fortbildningsprogram på universitet, bestående av tolv moduler
- Ej tydligt uttryckt vad uppdraget ska innebära

Australien

- Karriärväg i fyra olika steg:
 - ✓ Graduate teacher (nya lärare, obligatoriskt steg)
 - ✓ Proficient teacher (efter en introduktionsperiod, obligatoriskt steg)
 - ✓ Highly accomplished teacher
 - ✓ Lead teacher
- Inget fastställt uppdrag – men man ska vara skicklig undervisare och skicklig på kollegiala proceser

Sverige

- Lektorer
- Förstelärare
- Ska ha visat särskilt god förmåga att utveckla elevers lärande och resultat och ett stort intresse för undervisningsutveckling
- Ska till övervägande del fortsätta att arbeta i klassrummet, men också ha särskilt ansvar för exempelvis utvecklingsprojekt och ledning/coachning av kollegor

Skolverkets rapporter visar att...

- Två faktorer framstår som särskilt viktiga för att förstelärare ska få legitimitet:
 - ✓ De bör ha en nyckelroll i kollegiala/kollaborativa processer på skolan
 - ✓ Deras roll behöver definieras på ett sådant sätt att den blir tydlig både för dem själva och kollegorna

I Sverige...

- Finns det en lång tradition av att demokratiskt involvera lärare i frågor om skolutveckling
- Har det länge funnits olika typer av ledarroller bland lärare
- Har det dock aldrig tidigare funnits så många lärare med “en särskild roll” som det gör nu

Att erfarenheter ska
beprövas genom
systematisk granskning
av klassrumspraktiker

Förstelärarens
nyckelroll i
kollegiala/
kollaborativa
processer

Så...
vad har vi
att förhålla oss till..?

$$1+1=?$$

Skolutveckling som gemensamt projekt

- “Världens mest högpresterande skolsystem har insett att det bara går att förbättra resultaten genom att förbättra undervisningen”
- “I de bästa systemen lär lärare av varandra. De planerar lektioner tillsammans, observerar varandras lektioner, analyserar och hjälper varandra att bli bättre” (Barber & Mourshed, McKinseyrapporten, 2007; 2010)
- Undervisning är ett intellektuellt arbete som kräver kontinuerlig analys och gemensamt lärande

(Hargreaves & Fullan, 2012, Professional capital)

Gemensamma drag i modeller för professionsdriven, systematisk och kollaborativ skolutveckling

- **Arbetet är kollegialt/kollaborativt**
- **Arbetet är iterativt/cykliskt**
- **Arbetet är situerat/lokalt**
- **Arbetet är informerat och systematiskt**
- **Arbetet är dokumenterat/kommunicerat**

Vilka erfarenheter har ni av den här typen av skolutvecklande arbete?

En skolas arbete med att åstadkomma formativ undervisning

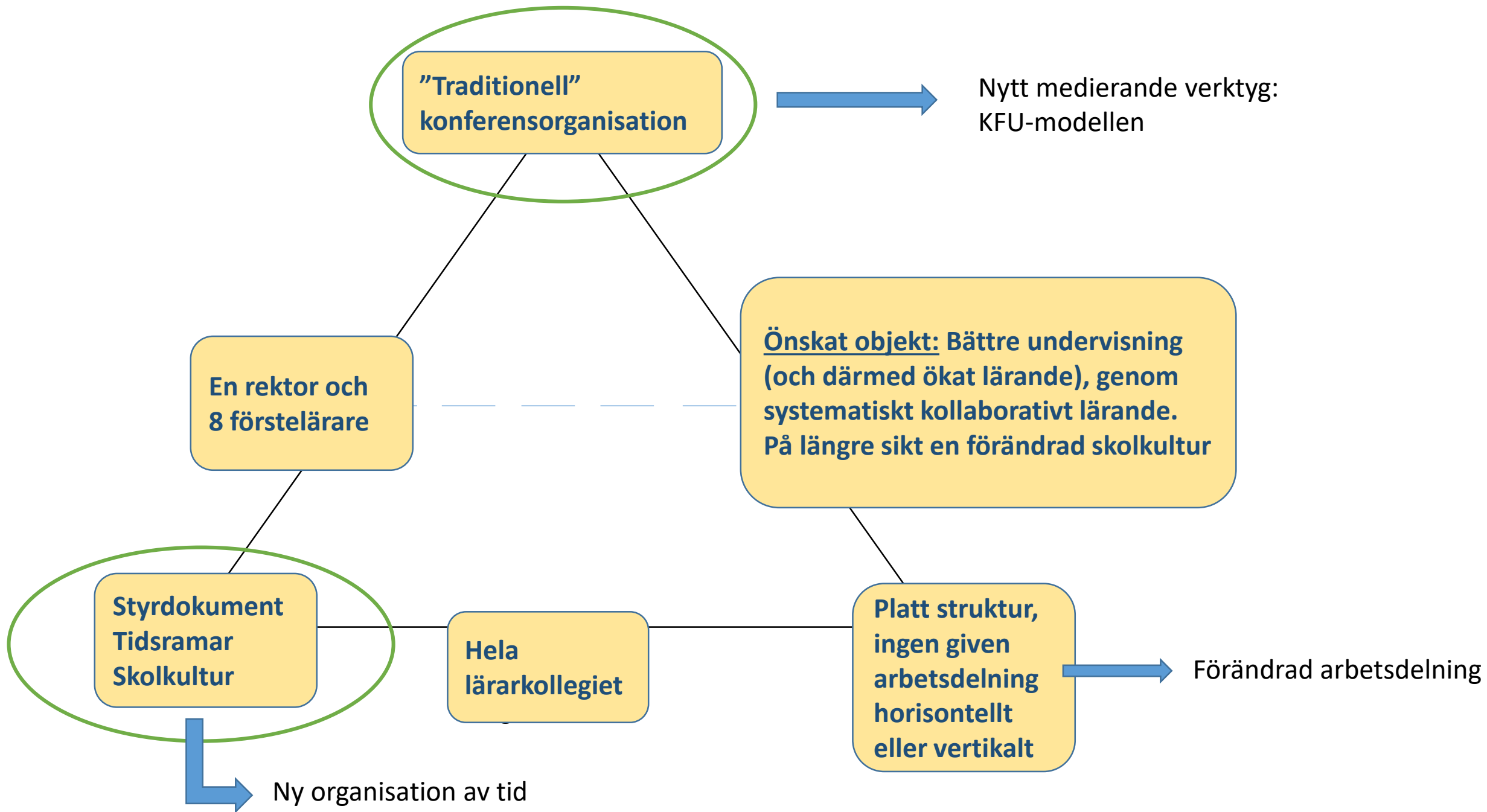

- 7-9-skola med ca 800 elever
- Ville utveckla och granska sitt eget arbete med formativ bedömning
- Hela kollegiet skulle involveras
- Långsiktigt mål: att utveckla en kultur och en organisation på skolan där kollaborativt arbete och analys av undervisning successivt blir en naturlig del av vardagen för hela kollegiet
- Elevernas röster skulle systematiskt tas till vara
- Förstelärarna skulle ges särskilt ansvar

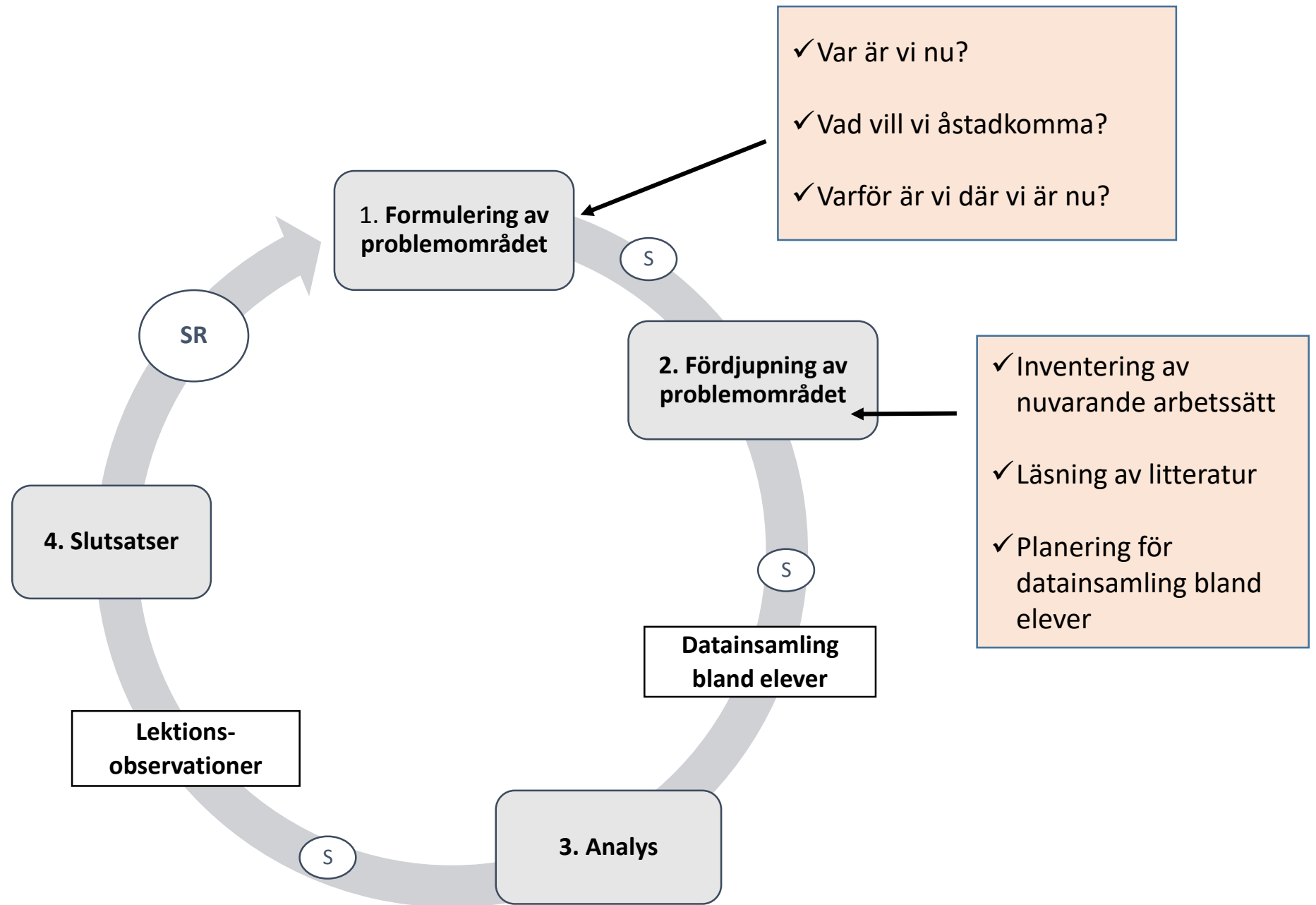
Om vi vill forma undervisningen utifrån eleverna... låt oss inte glömma att fråga dem...

- Traditionellt har det nästan alltid varit vuxna som har bestämt vad som är bra eller dåligt för elever, och vad som är deras problem. Sällan har de vuxna blandat in eleverna i vare sig problembeskrivning eller problemlösning.
- Det är egentligen ganska respektlöst... och förmodligen inte särskilt produktivt... Vi behöver vara betydligt mer nyfikna på våra elevers upplevelser av undervisning.

KFU- modellen

Parallella processer i 8
KFU-grupper

Träffar var 3-4:e vecka, 2
timmar, underledning av
mellanledare

Förändrad arbetsdelning – mellanledarnas tydliga roll

- ✓ Planering av utvecklingsarbetet – initialt och kontinuerligt
- ✓ Planering, ledning och syntes av träffarna i kollegiala lärgrupper
- ✓ Huvudansvar för planering och genomförande av datainsamling bland elever, bearbetning av data
- ✓ Syntetisering och dokumentation av hela cykelns arbete
- ✓ Identifiering och läsning av litteratur

*Vad har
möjliggjort
och hindrat
arbetet?*

Distribuerat ledarskap

- Ledarskapet stretchas över flera personer och finns inbyggt i själva modellen
- Mindre sårbart och stort stöd!

Fler framgångs- faktorer

- Extern partner som kritisk vän – proaktivitet
- Noggrann planering i alla lägen
- Envishet, uthållighet och tillit
- Det nya strukturerade mötesforumet – strikt reserverat för ändamålet
- Handledarkompetens
- Den gemensamma läsningen – gemensamma referenspunkter
- Alla aktiveras – i att läsa och beskriva/analysera vad som händer i det egna klassrummet
- Dokumentation

Hinder

- Motstånd och ”kreativa protester”
- Externa faktorer som man inte har kunnat påverka

Vart har det lett?

- Man är generellt mycket nöjd med det nya mötesformumet
- Man ser det som självklart att fråga efter elevernas åsikter och erfarenheter
- Man är bekväm med och tycker om att observera varandra
- Eleverna märker skillnad i undervisningen
- Förstelärarna har fått en mycket tydligare roll och större acceptans
- Dokumentation är nu ett självklart inslag
- Självklart att fortsätta på inslagen väg – och utveckla vidare

Om du vill läsa mer

- Om lärardriven skolutveckling
- Om kollaborativa undervisningsutvecklande processer
- Om undervisningsanalys i praktiken
- Om mellanledares roll i sådant arbete

Tack för att ni lyssnade!